

УДК 329

М.І. ДЕРКАЧ

АНТИІМІГРАЦІЙНІ ПАРТІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ

Деркач Маріанна Ігорівна – аспірант факультету суспільних наук та міжнародних відносин, Дніпропетровський національний університет ім.О.Гончара

У статті розглянуто такий феномен, як антиімміграційні партії в Західній Європі, які є різновидом партій правого напрямку. Була зроблена спроба визначити залежність позицій політичних партій щодо проблеми імміграції в Західній Європі від успіху або поразки антиімміграційних партій на виборах в країнах зазначеного регіону.

Ключові слова: анти-імміграційні партії, вибори, імміграція, Західна Європа.

Деркач М.И. Антииммиграционные партии и их влияние на политические партии в Западной Европе

В статье рассмотрен такой феномен как антииммиграционные партии в Западной Европе, которые являются разновидностью партий правого толка. Мы попытались определить зависимость между успехом или поражением антииммиграционных партий на выборах в странах Западной Европы и взглядами других политических партий относительно проблем иммиграции в регионе.

Ключевые слова: антииммиграционные партии, выборы, иммиграция, Западная Европа.

Dergach M.I. Anti-immigration parties and their influence on political parties in Western Europe

Such phenomenon as antiimmigration parties in Western Europe, which by the way vary in variety of parties of right rumour, is considered in the article. A key question of this article is: do electoral pressures from anti-immigration parties have a «contagion» impact on other parties immigration policy positions? It was found that anti-immigration parties are able to influence policy output in their political systems without entering government.

Key words: anti-immigration parties, elections, immigration, Western Europe.

Постановка проблеми. Завдяки успіху анти-іммігрантських партій на виборах в країнах Західної Європи та завдяки їх проходженню до парламенту, вони можуть здійснювати безпосередній вплив на політику держави. Також такого роду партії можуть впливати опосередковано, змінюючи позиції інших партій стосовно питань імміграції. Головною проблемою цієї статті є визначення міри та основних особливостей впливу антиіммігрантських партій на імміграційну політику інших політичних партій.

Аналіз досліджень і публікацій. Анти-імміграційні партії в країнах Західної Європи вже не раз користувалися певним успіхом під час виборів. Проте наслідки їх перемог для суспільства та політичної сфери держав залишилися в значній мірі недослідженими. До західних вчених, які займаються цими питаннями, можна віднести П.Ігнаці, П.Норриса, В.Меґуїда, Т.Бейла. У своїх дослідженнях вони дослідили чинники, що лежать в основі електорального успіху антиімміграційних партій. Особливе місце у дослідженнях вищезазначених партій та їх впливу на політику країн займають роботи В.Ван де Бурґа, М.Феннема та Й. де Спаньє.

Метою дослідження є спроба розглянути анти-імміграційні партії у Західній Європі, дослідити причини їх виникнення, а також визначити залежність позицій політичних партій щодо проблеми імміграції в цьому регіоні від успіху або поразки антиімміграційних партій на виборах в цих країнах.

Виклад основного матеріалу. За два останніх десятиріччя минулого століття в країнах Західної Європи виникла значна кількість партій, яких вчені охрестили екстремістськими правими, © М.І. Деркач, 2013

«новими» крайніми правими, крайніми правими, популістськими правими та антиімміграційними партіями (П.Ігнаці, П.Норрис, В.Ван де Бурґ, М.Феннема) [1], [2], [3], [4].

Усі вищезазначені партії спираються на різні ідеології. Деяких з них надихнули класики фашизму 30-х років ХХ століття, інші не виказують своєї симпатії до фашистського минулого, а наголошують на «ліберальному націоналізмі» як ідеальному типі майбутньої ідеології в Західній Європі. У програмах деяких з цих партій проголошена боротьба за цінності ліберальної економіки у час, коли інші виступають проти ринку вільної торгівлі.

М. Феннема ще у 1997 році дослідив ідеології партій Західної Європи, які відносяться до крайнього правого крила, та зробив висновок, що єдиною спільною рисою цих партій є жорстка опозиція проти імміграції в їхні країни вихідців, здебільшого з Африки та Азії. Цей факт і став у подальшому головною причиною пропозиції нідерландського вченого об'єднати ці партії під єдиною назвою антиімміграційні партії. Отже, згідно з визначенням М.Феннема, антиімміграційні партії – це партії, які використовують питання імміграції як головний політичний інтерес під час виборчих кампаній чи розглядаються елітою інших партій, як такі, що роблять це [4]. Таким чином, ці партії визначаються не тільки такими, що виказують сильну прихильність до питання імміграційних обмежень, але такими, що приділяють більшість своєї уваги до проблем імміграції в цілому і вважають це питання першочерговим.

Термін антиімміграційні партії значно підходить для того, щоб описати

західноєвропейські партії крайнього правого крила. Але, все ж таки, маємо зазначити, що в загальноприйнятій європейській політологічній практиці не має єдиної тенденції щодо виокремлення антиімміграційних партій в окремий різновид чи використання даної назви. В основному, ця назва є неофіційною і використовується лише для окреслення певного кола інтересів. Виняток становить М. Феннема, який сучасні крайні праві партії розглядає саме як антиімміграційні.

Антиімміграційні партії виникли через недостатній контроль за неофашистськими угрупованнями, надзвичайно сильної хвилі імміграції, прийняття парламентами антиімміграційних законів, створення «санітарного кордону» та необхідності існування явища, яке б можна було звинуватити у політичних, соціально-економічних невдачах та кризах. М. Феннема поділяє їх на три підгрупи – крайні праві як неофашистські, як расистські та як популістські чи протестні. «Ці три риси є вбудовані одна в одну згідно з принципом матрьошки: крайні праві одночасно є расистськими і популістськими, а расистські – популістськими. Але не навпаки: расистські партії необов'язково подають фашизм як минуле; популістські необов'язково говорять про свою ненависть до іммігрантів. І все ж, категорії крайніх правих, расистів та популістів перетинаються. Тому складно провести чіткий поділ між ними» [5, с. 194].

Антиімміграційні партії, які виникли в більшості західних демократій та в деяких країнах Західної Європи, користуються значною підтримкою електорату (Табл. 1). В таких країнах, як Нідерланди, Франція, Італія, держави Скандинавії, Німеччина, Бельгія ці партії здійснюють реальний вплив на прийняття політичних рішень. Існує пряма залежність зростання важливості питань імміграційної політики в політичній системі від успіху антиімміграційних партій на виборах.

Таблиця 1. 25 антиіммігрантських партій в Західній Європі (1990-2004)

Країна	Партія
Австрія	Австрійська партія «Свобода»
Бельгія – Фландрія	Фламандський Блок
Бельгія – Валлонія	Національний Фронт
Бельгія – Валлонія	Новий Фронт Бельгії
Бельгія – Валлонія	Партія «Нові сили»
Великобританія	Британська Національна партія
Великобританія	Національний Фронт
Данія	Датська Народна партія
Данія	Прогресивна партія
Франція	Національний Фронт
Франція	Національний Республіканський Рух

Німеччина	Німецький Народний Союз
Німеччина	Національна Демократична партія Німеччини
Німеччина	Республіканці
Італія	Північна Ліга
Нідерланди	Центральні Демократи
Нідерланди	Партія Центру'86
Норвегія	Прогресивна партія
Норвегія	Партія Фазерленду
Швеція	Нова партія
Швеція	Нові Демократи
Швеція	Шведські Демократи
Швейцарія	Швейцарська Народна партія
Швейцарія	Національна Дія/Швейцарські Демократи
Швейцарія	Партія Свободи Швейцарії

В деяких дослідженнях західних вчених стверджується, що виборці голосують за партії крайньої правої течії, підтримуючи програмну позицію цих партій у специфічних, особливих питаннях, а саме: питаннях імміграційної політики. Звичайно, ці партії можуть проголошувати і іншу платформу своїх передвиборчих програм, наприклад законність та порядок, боротьба з корупцією та популізм. Але найчастіше вони поєднують ці питання з проблемами імміграції та ставлять останні у центр передвиборчої полеміки [6].

Якщо, наприклад, під час виборчих перегонів антиімміграційна партія отримає значну підтримку виборців, інші політичні сили також можуть використати проблему імміграції для отримання більшої кількості голосів на свою користь, тоді, коли інші засоби не дадуть необхідного результату. Це можна пояснити, якщо спиратися на економічну теорію демократії, яку запропонував Ентоні Даунс, і згідно з якою змагання на виборах утворює свого роду політичний ринок, де політиків можна представити як підприємців, які намагаються отримати владу, а виборців – споживачами, які голосують за ту партію, політична лінія яких найбільш близько відображає їхні інтереси. З цієї точки зору, дообрання партіями позицій антиіммігрантських партій стосовно питань імміграції розуміється як внутрішня стратегія партії стосовно отримання політичних дивідендів.

Нідерландський вчений Й. де Спанье у своєму масштабному дослідженні 75 партій у 11 західноєвропейських країнах робить висновок, що, якщо партії, які жорстко захищають імміграційні обмеження, здобувають успіх на виборах, інші партії будуть пристосовувати свої позиції у сторону більшого обмеження імміграції. «Чим більший електоральний успіх антиімміграційних партій, тим більше інші партії політичної системи виявляють обмеження щодо імміграції» [7, с.567].

На думку П.Норриса, після перемоги анти-

іммігрантських сил партії, які належать до правого крила, мають більшу схильність до пристосування своїх позицій щодо імміграції, порівнюючи з лівими партіями [2]. Результати дослідження Е.Картер говорять про те, що лише праві партії змагаються за голоси виборців з антиімміграційними партіями [8, с.206]. Це пояснюється тим, що для правих партій легше адаптувати жорстку лінію стосовно імміграції, адже вони зазвичай виступають за культурну єдність і національну гордість. Як зазначає Бейл, жорстка позиція щодо імміграції «завжди може бути узгоджена з традицією захищати націю та її культуру від зовнішніх загроз» [9, с.463].

Проте існує й інша точка зору, яка доводить, що не тільки партії правого крила змагаються за голоси виборців із антиімміграційними партіями, але й ліві також. Б.Меґуїд демонструє це на прикладі електорату французьких комуністів, які у 1986 році проголосували за Ле Пена, представника націоналістичних поглядів у Франції [10, с.348]. Уже згадуваний Бейл також дотримується думки, що ліві можуть змінювати свою позицію в питаннях імміграції, як це вже відбулося в Австрії, Данії, Норвегії та Нідерландах [11].

У своєму дослідженні Спаньє зазначає, що за умов успіху антиімміграційних партій, ліві партії в деяких випадках можуть відмовитися від підтримки ідеалів мультикультурного суспільства та прийняти позицію правих щодо обмежувальної імміграційної політики [7, с.579].

Також існує точка зору, що владні партії менш схильні до зміни своїх позицій у питанні імміграції, ніж опозиційні партії, тому що

урядовий статус асоціюється з перепонами. І з правової, і з практичної точок зору складно робити будь-які раптові зміни у своїй політиці для урядових партій, адже їхня політична лінія щільно пов'язана з політикою, що проводили їхні попередники. Урядовий статус партій робить ризиковими будь-які заяви у зміні політики, адже вони будуть призводити до даремних очікувань електорату. Партії коаліційного уряду зустрічаються з додатковими перешкодами, тому що вони співпрацюють з іншими партнерами по коаліції і дуже часто мають підкорятися урядовому договору з іншими партіями. Опозиційні партії більш готові випробувати різні стратегії та адаптувати інші політичні питання у своїх програмах з метою перемоги на виборах та здобуття доступу до влади. У той час, як владні партії, навпаки, мають слабше спонукання до перегляду своїх політичних позицій, які вже довели, що були успішними на попередніх виборах.

Висновки. Таким чином, говорити про виокремлення антиімміграційних партій в окрему групу на теперішній час досить складно. Ми дотримуємось думки, що ці партії є різновидом партій правих, які мають різне спрямування, але об'єднуються єдиною чіткою спільною рисою – наданням проблемі імміграції першочергового значення. Вплив успіху антиіммігрантських партій розповсюджується не тільки на позицію партій правого крила щодо проблеми імміграції, але на всю політичну систему в цілому. При цьому опозиційні партії є більш вразливими до цього впливу, ніж партії влади. Антиіммігрантські партії можуть впливати на політику своєї країни навіть не входячи до складу уряду.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Ignazi P. The Extreme Right: Defining the Object and Assessing the Causes', in M.Schain, A. Zolberg and P. Hossay (eds) *Shadows Over Europe: The Development and Impact of the Extreme Right in Western Europe*. – New York, 2002. – P. 21 – 37.
2. Norris P. *The Radical Right: Voters and Parties in the Electoral Market*. – New York and Cambridge, 2005.
3. Van der Brug W. Anti-Immigrant Parties in Europe: Ideological or Protest Vote?// *European Journal of Political Research*. – 2000. – № 37. – P. 77-102.
4. Fennema M. Some Conceptual Issues and Problems in the Comparison of Anti-Immigrant Parties in Western Europe// *Party Politics*. – 1997. – № 3. – P.473 – 492.
5. Fennema M. *Populist Parties of the Right*//ASSR Working Paper 04/01.
6. Ivarsflaten, E. The Vulnerable Populist Right Parties: No Economic Realignment Fuelling Their Electoral Success//*European Journal of Political Research*. – 2005. – №44. – P.465-492.
7. Van Spanje J. Anti-Immigration Parties and Their Impact on Other Parties' Immigration Stances in Contemporary Western Europe//*Party Politics*. – 2010. -Vol.16, №5. – P. 563-586.
8. Carter E. *The Extreme Right in Western Europe: Success or Failure?* – Manchester: Manchester University Press, 2005.
9. Bale T. *Politics Matters: a Conclusion*// *Journal of European Public Policy*. – 2008. – №15. – P.453 – 464.
10. Meguid B. Competition between Unequals: The Role of Mainstream Party Strategy in Niche Party Success//*American Political Science Review*. – 2005. – №99. – P. 435-452.
11. Bale T., Andre Krouwel, Kurt Richard Luther and Nick Sitter/ *If You Can't Beat Them, Joint Them? Exploring the European Centre-Left's Turn Against Migration and Multiculturalism: a Four-Country Case Study*(unpublished manuscript), 2008.

Стаття надійшла до редакції 24.06.2013